

Artur Jendrzewski

Instrukcja z 5 stycznia 1920 roku dla przedstawicieli wojskowych przy Generalnym Komisarzu Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3, 619-627

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Artur Jendrzejewski

INSTRUKCJA Z 5 STYCZNIA 1920 ROKU
DLA PRZEDSTAWICIELI WOJSKOWYCH
PRZY GENERALNYM KOMISARZU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
W GDAŃSKU

Jednym z priorytetów polskiej delegacji biorącej udział w rozmowach na temat ustalania ładu powojennego w podparyskim Wersalu było uzyskanie zgody na włączenie Gdańska w granice odradzającej się Rzeczypospolitej. Już w 1917 r. Roman Dmowski w swoim memorandum argumentował potrzebę dostępu do morza oraz posiadania portu¹. Miasto to, będące „oknem na świat” przyszłego polskiego handlu, stało się punktem spornym pomiędzy interesami państw decydujących o losach Europy po I wojnie światowej. Szybko okazało się, że sprawa Gdańska nie będzie załatwiona zgodnie z polską racją stanu.

Gdańsk w 1918 r. nie miał jeszcze formalnej przynależności do jakiegokolwiek państwa ani wprowadzonej własnej państwowości. Stał się miastem, gdzie stykały się wpływy przede wszystkim niemieckie oraz polskie. Miasto zamieszkiwane było głównie przez ludność narodowości niemieckiej, a Polska, jak wcześniej wspomniano, dążyła do uzyskania poprzez to miasto dostępu do morza. Odrodzona Rzeczpospolita, która swoje prawa do tego miasta argumentowała również aspektami historycznymi, próbowała zaakcentować tam swoją obecność poprzez ustanowienie własnego przedstawicielstwa. Ponadto względy militarne dyktowały potrzebę posiadania tam własnego reprezentanta spraw wojskowych.

Utworzenie formalnej polskiej delegacji w Gdańsku nastroczało wielu kłopotów. Z jednej strony nie chciano zbyt afiszować swojej obecności, aby nie drażnić Niemców oraz decydentów obrad wersalskich, ale z drugiej dążono do wsparcia lokalnej Polonii. Pierwszym polskim, ale nie rządowym, przedstawi-

¹ J. Wójcicki, *Wolne Miasto Gdańsk 1920–1939*, Warszawa 1976, s. 15.

cielstwem stał się Podkomisariat Naczelnej Rady Ludowej². Gdańscy Niemcy zaakceptowali jego działalność jako jedynej legalnej reprezentacji Rzeczypospolitej. W obliczu napływu drogą morską pomocy materialnej dla ludności polskiej, potrzebą stało się utworzenie odpowiedniej delegacji nadzorującej to przedsięwzięcie. Jej zadaniem miało być kontrolowanie rozładunku towarów w gdańskim porcie oraz zorganizowanie transportu przez teren Gdańska do Rzeczypospolitej.

Pismem z 11 stycznia 1919 r. Antoni Minkiewicz, minister aprowizacji w rządzie Jędrzeja Moraczewskiego, w porozumieniu z Józefem Piłsudskim mianował na stanowisko Generalnego Delegata Ministerstwa Apropowizacji na miasto Gdańsk Mieczysława Jałowieckiego³, który wraz ze swoim zastępcą Witoldem Wańkowiczem i sekretarzem Janem Raue przybył do Gdańska 30 stycznia. W skład polskiej ekspozytury wchodził jeszcze: przybyły w lutym kadm. Michał Aleksander Borowski⁴ oraz hr. Stanisław Potulicki, który swoje stanowisko objął w marcu⁵.

² Podkomisariat Naczelnej Rady Ludowej reprezentował interesy polskiej mniejszości i miał występować w obronie jej interesów. W jej szeregach potajemnie przygotowywano zbrojne powstanie. Miałoby ono w momencie powrotu, przez port gdański, armii gen. Józefa Hallera z Francji odebrać Pomorze z rąk niemieckich. Pomocą miały służyć komórki Pomorskiej Organizacji Wojskowej. Zmiana trasy ewakuacji wojsk polskich oraz obawy rządu polskiego przed takim rozwiązaniem spraw pomorskich spowodowały zaniechanie tego planu, szerzej zob. *ibidem*, ss. 97–98. Gdańska policja dość szybko dała poznać się jako organ inwigilujący każdy przejaw polskości w mieście. W lutym 1919 r. doszło do rewizji pomieszczeń Podkomisariatu Naczelnej Rady. Oficjalnym powodem miały być pogłoski o ściąganiu przez Radę podatku narodowego, ale otwarcie mówiono też o organizacji przez nią armii polskiej, zob. *Gazeta Gdańska*, 1919, nr 30 z 7 II. Od czerwca 1921 r. Naczelna Rada Ludowa swoje biura umieściła w budynku redakcji „Dziennika Gdańskiego”. Jak wtedy pisano, rada „stoi na czele żywego płomienia latarni morskiej, jaką stanowiła Polska w Gdańsku” – Pomorze, 1921, nr 1 z 29 VI.

³ S. Mikos, *Działalność Komisariatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku 1920–1939*, Warszawa 1971, s. 60. Mieczysław Pieriejaśłowski-Jałowiecki (1876–1937), pochodził z polskiej rodziny arystokratycznej osiadłej na Litwie. Po ukończeniu studiów, w tym również doktoranckich, pracował w administracji carskiej w Petersburgu. Po I wojnie światowej powierzono mu stanowisko delegata rządu polskiego w Gdańsku, jako człowiekowi o dużym doświadczeniu w dziedzinie transportu i handlu. Po odwołaniu go z miasta nadal działał w służbie państwowej, zajmując stanowisko znawcy spraw gdańskich. 14 II 1924 r. za zasługi dla Gdańska został odznaczony Orderem Polonia Restituta. Wnioskodawcą był komisarz generalny RP Henryk Strassburger, szerzej zob.: S. Mikos, *Mieczysław Jałowiecki*, w: *Działacze polscy i przedstawiciele RP w Wolnym Mieście Gdańsku*, Gdańsk 1974, ss. 67–75; M. Jałowiecki, *Wolne Miasto*, Warszawa 2005.

⁴ Kadm. Michał Aleksander Borowski (1872–1942), służył w marynarce rosyjskiej, gdzie otrzymał stopień generała majora floty. W czasie I wojny światowej dostał się do niewoli niemieckiej. Po wstąpieniu do polskiej armii otrzymał stopień generała podporucznika marynarki, co było równoznaczne ze stopniem kontradmirała. 27 II 1919 r. skierowano go do Gdańska jako szefa służby technicznej Departamentu Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych. Jego zadaniem było zorganizowanie przeładunków transportów żywności przybywających ze Stanów Zjednoczonych. Jego praca została zauważona przez przedstawicieli Amerykańskiej Misji Żywnościowej. Wysłałi oni pismo do premiera Ignacego Jana Paderewskiego z pochwałą i gratulacjami dla działalności delegacji polskiej w Gdańsku, a przede wszystkim Borowskiego. Za oddanie sprawie polskiej i poświęcenie został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Wybór jego osoby na stanowisko polskiego wojskowego przedstawiciela w Gdańsku nie był przypadkowy. Borowski był ekspertem od spraw morskich i wojskowych. Świadczyć to może o rozpoczęciu prac informacyjnych w Wolnym Mieście Gdańsku na rzecz Polski w dziedzinie wojskowości. „Od chwili przybycia do Gdańska gromadził materiały dotyczące portu, plany, wydawnictwa, regulaminy i ustawy. Robił stałe wyciągi z ogólnych rozporządzeń rządowych niemieckich i następnie wysyłał je do Departamentu Marynarki” – M. Andrzejewski, *Michał Aleksander Borowski*, w: *Działacze polscy*, ss. 22–31.

⁵ Dodatkowo miejsce w pierwszej polskiej organizacji w Gdańsku znaleźli jeszcze Kazimierz Krzyżanowski – członek Delegacji Rządu Polskiego i kierownik Wydziału Technicznego oraz Witold Jasiński – dru-

Delegacja zaczęła pracę 1 lutego 1919 r. W dość krótkim czasie udało się skompletować załogę rekrutującą się z gdańskiej Polonii w liczbie około 150 pracowników. Od 28 stycznia 1919 r. Mieczysław Jałowiecki sprawował również funkcję Delegata Rządu Polskiego w Gdańsku. Hierarchicznie jednostka ta była nadrzędną w stosunku do Generalnej Delegacji, lecz kompetencje tych obu zazębiały się. Podczas rozwijających się wypadków w Gdańsku poszerzały się kompetencje Delegata Rządu Polskiego. Konspiracyjna działalność tej jednostki wymuszona była brakiem podstaw prawnych do instalacji jakichkolwiek organizacji polskich w mieście⁶.

Do końca 1919 r. szeroko pojętymi sprawami wojskowymi w przedstawicielstwie polskim w Gdańsku zajmował się wyłącznie kadm. Michał Borowski. Pod koniec tego roku wydzielono dwa osobne stanowiska: do spraw morskich i wojskowych. Jeszcze w grudniu do Gdańska został wysłany płk Filip Lubicz-Kochański jako oficer łącznikowy Ministerstwa Spraw Wojskowych. Jego rola odpowiadała attaché lądowemu. Zależny był od Szefa Oddziału II Sztabu Generalnego, a bezpośrednio odpowiadał przed ministrem spraw wojskowych. W tym samym czasie wyznaczono w roli attaché morskiego kadm. Michała Borowskiego, który przez Departament Morski podlegał też ministrowi spraw wojskowych. Pełnił rolę przedstawiciela do spraw handlowych i wojenno-morskich do czasu przejęcia administracji na terenie Gdańska. Z chwilą ustanowienia praw polskich w mieście przedstawicielem spraw wojenno-morskich miał zostać kpt. Józef Unrug; kadm. Borowskiemu podlegać miały sprawy handlowo-morskie⁷.

Ostateczne ustalenia w sprawie wojskowego przedstawicielstwa weszły w życie 3 stycznia 1920 r., zgodnie z pismem ministra spraw wojskowych. Przedstawicielami wojskowymi przy Komisarzu Generalnym RP w Wolnym Mieście Gdańsku zostali: płk Filip Lubicz-Kochański – do spraw lądowych, kpt. Józef Unrug – do spraw wojenno-morskich oraz wcześniej już wspomniany kadm. Michał Borowski – do spraw handlowo-morskich⁸.

gi sekretarz, zob. Z. Machaliński, *Mieczysław Jałowiecki – delegat Rządu Polskiego w Gdańsku w latach 1919–1920. Forma i sposób działalności konspiracyjnej Delegacji Rządu Polskiego w Gdańsku na tle nowego układu sił w Europie*, Studia Gdańskie, 2008, t. V, s. 14.

⁶ M. Jałowiecki, op. cit., s. 131.

⁷ Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie Rembertowie (dalej: CAW), Oddział II Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego z lat 1919–1921 (dalej: Oddział II NDWP), sygn. I.301.8.838, Pismo Szefa Oddziału II z 29 XII 1919 r. w sprawie aprobaty przez MSWojsk. kandydatury płk. Kochańskiego na stanowisko Przedstawiciela Wojskowego Rzeczypospolitej dla Wolnego Miasta Gdańska.

⁸ W maju 1920 r. potwierdzono upoważnienie kontradmirała do występowania w charakterze pełnomocnego delegata MSWojsk. we wszelkich kwestiach dotyczących spraw morskich, zarówno wojskowych, jak i handlowych, które mogły pojawić się przy omawianiu spraw polskich w Gdańsku z Wysokim Komisarzem Ligi Narodów Towerem, szerzej zob.: A. Jendrzejewski, *Polski wywiad wojskowy w Wolnym Mieście Gdańsku w latach 1918–1930*, Gdańsk 2013, s. 58.

Do pomocy płk. Lubicz-Kochańskiemu przydzielono kpt. Eugeniusza Wilczka⁹. Miał się zajmować sprawami natury prawnej. Dodatkowo, do spraw kolejnictwa wojskowego, przydzielono kpt. Żegiestowskiego oraz zajmującego się telegrafią – kpt. Jawora. Wymienieni oficerowie do czasu przybycia do Gdańska pierwszego Komisarza Generalnego działali przy boku Podkomisariatu Rady Ludowej w Gdańsku, kierowanego przez dr. Stefana Łaszewskiego¹⁰, jak również przy Delegacie Rządu Polskiego – Mieczysławie Jałowickim¹¹.

Kadm. Michał Borowski przekazał wszystkie dokumenty dotyczące spraw lądowych na ręce płk. Kochańskiego. Przedstawiciel do spraw lądowych otrzymał też paszport dyplomatyczny wystawiony przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, list uwierzytelniający od ministra spraw wojskowych oraz szczegółową instrukcję normującą stosunek przedstawiciela do innych władz polskich w Gdańsku oraz specjalne zadania i obowiązki wojskowe. Kochański pobierał wynagrodzenie dla attaché wojskowych. Placówka zaliczana była do klasy pierwszej i trzeciej kategorii¹².

W listopadzie 1919 r., w odpowiedzi na pismo Mieczysława Jałowickiego, premier polskiego rządu Ignacy Jan Paderewski powołał dr. Macieja Biesiadeckiego¹³ na stanowisko Komisarza Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku¹⁴. Ten w celu objęcia stanowiska przyjechał do

⁹ Pod koniec roku 1920 płk Kochański wdał się w konflikt z brytyjskim gen. Hackingem, w związku z tym Naczelne Dowództwo Wojska Polskiego proponowało odwołać oficera z Gdańska. Kochański nadal dopuszczał się niesubordynacji, krytykując polskie przedstawicielstwo w Gdańsku. Za takie zachowanie dostał przymusowy urlop do 1 XII 1920 r. i zakaz przebywania na terenie miasta. Miał go zastąpić płk Dowoyno-Sołhub lub mianowany na stopień majora Eugeniusz Wilczek. Ostatecznie obowiązki przedstawiciela wojskowego do spraw lądowych na terenie Wolnego Miasta Gdańska pełnił ten drugi, ibidem, s. 59.

¹⁰ J. Wójcicki, op. cit., s. 97. 15 II 1920 r. doszło do rewizji w prywatnym mieszkaniu Komisarza dla Prus Królewskich, Warmii i Pomorza dr. Łaszewskiego, odebrano mu też legitymację osobistą, zob. *Gazeta Gdańska*, 1919, nr 39 z 18 II.

¹¹ J. Wójcicki, op. cit., ss. 97–98.

¹² Pobory ustalono w wysokości 100 marek niemieckich dla oficera sztabowego, 80 marek niemieckich dla oficerów (do stopnia kpt. włącznie), 25 marek niemieckich dla podoficerów i 30–50 marek niemieckich dla pracowników z umowami kontraktowymi. Ci ostatni otrzymali też jednorazowe dodatki w wysokości 1500 marek niemieckich na zakup ubrania. Pobory wypłacał oficerom kmdr Borowski pełniący funkcję Pełnomocnika Kasowego Komisji Kasowej w Gdańsku, zob. CAW, Oddział II NDWP, sygn. I.301.8.838, Pismo Ministra Spraw Wojskowych w sprawie powołania Przedstawiciela Wojskowego Rzeczypospolitej dla Wolnego Miasta Gdańska z 3 stycznia 1920 r.

¹³ Maciej Biesiadecki (1864–1935) przed objęciem stanowiska Generalnego Komisarza Rzeczypospolitej Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku sprawował funkcję starosty krakowskiego. Okres, w którym przypadło mu pracować, był trudny. Ludność Gdańska nie przejawiała chęci współpracy, a poza tym nie potrafił ułożyć sobie dobrych relacji z podległymi mu urzędnikami i wojskowymi. Na tym tle doszło do starć i w konsekwencji odwołano go ze stanowiska w 1921 r. Dał się poznać jako człowiek mało energiczny i zbyt łagodny w stosunku do ostrej polityki niemieckiej, szerzej zob.: S. Mikos, *Maciej Biesiadecki*, w: *Działacze polscy*, ss. 14–21.

¹⁴ W przemówieniu powitalnym na dworcu Maciej Biesiadecki powiedział: „Wyciągam przyjazną dłoń także i do obywateli Gdańska narodowości niemieckiej, witając ich jako przyjaciół po długim niewiedzeniu się”, cyt. za: S. Mikos, *Działalność Komisariatu Generalnego*, s. 78.

Gdańska w niedzielę 8 lutego 1920 r.¹⁵ Od 10 lutego 1920 r. jedynym pełnomocnym przedstawicielem polskiego rządu w Gdańsku był Komisarz Generalny Rzeczypospolitej Polskiej¹⁶. Jemu też podlegały wszelkie delegacje reprezentujące polskie ministerstwa funkcjonujące na obszarze Wolnego Miasta Gdańska.

Druga Rzeczpospolita po zakończeniu I wojny światowej zmuszona była do prowadzenia odpowiedniej polityki wewnętrznej, zagranicznej, jak również wojskowej. Podyktowane to było nowymi warunkami geopolitycznymi, w jakich się znalazła. W zakresie współpracy zagranicznej na polu wojskowym należało podjąć wszelkie kroki, by zamierzenia zrealizowane były zgodnie z planami. Potrzebne stały się instrukcje mające na celu znormalizowanie zasad zachowania i postępowania na danym obszarze.

Jeszcze przed wejściem w życie postanowień wersalskich, ale wyprzedzając formalne ustanowienie stanowiska Komisarza Generalnego RP, Naczelne Dowództwo Wojska Polskiego wydało instrukcję normalizującą organizację i funkcjonowanie polskiego przedstawicielstwa wojskowego w Gdańsku. Wydana 5 stycznia 1920 r. dotyczyła reprezentantów polskich sił zbrojnych dla spraw lądowych, wojenno-morskich i handlowo-morskich.

Wszelkie sprawy związane z szeroko pojętą wojskowością na obszarze Gdańska mieli realizować wspomniani wyżej przedstawiciele wojskowi. Wyłącznie oni byli upoważnieni do reprezentowania interesów wojskowych Rzeczypospolitej w Gdańsku, odpowiednio w swojej dziedzinie. Ponadto każdy żołnierz polskiego wojska przebywający na terenie Wolnego Miasta musiał wcześniej meldować się u stosownego przedstawiciela i był uzależniony od jego decyzji. Obowiązywało ich to również w czasie pobytu na urlopie na wspomnianym obszarze.

Prezentowany dokument pochodzi ze zbiorów Centralnego Archiwum Wojskowego w Warszawie Rembertowie z zespołu Oddział II Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego z lat 1919–1921 o sygnaturze I.301.8.838.

¹⁵ J. Wójcicki, op. cit., s. 102. Pierwotnie struktura organizacyjna Komisarjatu obejmowała cztery departamenty: polityczno-administracyjny, wojskowy, techniczno-handlowy i skarbowy. Ponadto podlegały mu: Urząd Handlu Zagranicznego i Naftowego oraz Ekspozytura Urzędu Eksportu oraz Drewna. Kolejna reorganizacja miała miejsce w 1923 r. Powstały oddziały: I – Ogólny, II – Kulturalno-Oświatowy, III – Konsularno-Paszportowy, IV – Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, V – Wydział Wojskowy, VI – Przedstawicielstwo Agencji Telegraficznej, VII – Ministerstwa Przemysłu i Handlu, VIII – Urząd Marynarki Handlowej, IX – Polska Kasa Rządowa, X – Delegatura Prokuratury Generalnej, zob. P. Mickiewicz, *Wolne Miasto Gdańsk w koncepcjach wojskowych i polityce II Rzeczypospolitej*, Toruń 2000, s. 75.

¹⁶ W oficjalnych dokumentach dyplomatycznych nazwa „Komisarz Generalny Rzeczypospolitej Polskiej” pojawiła się po raz pierwszy w prowizorycznej umowie, zawartej między polską a Wolnym Miastem Gdańskiem 22 IV 1920 r. Oficjalnie i wyraźnie potwierdził to stanowisko Leon Pluciński, podpisując dokument z 22 VIII 1920 r. przedłużający umowę tymczasową z 22 IV 1920 r., zob. S. Mikos, *Działalność Komisarjatu Generalnego*, ss. 76–77.

W zasobach tegoż archiwum znajdują się też odpisy instrukcji. Jeden z nich zachował się w zespole Oddział II Sztabu Ministerstwa Spraw Wojskowych z lat 1918–1921 z sygn. I.300.76.77. Przygotowując dokument do publikacji, zachowano oryginalną pisownię i jednocześnie uzupełniono o terazniejsze znaczenie poszczególnych anachronizmów. Ponadto rozwinięto skróty.

Naczelne Dowództwo W.P [Wojska Polskiego] Warszawa, dnia 5 stycznia 1920 r.

/Sztab Generalny/
Ew/I nr 2I9I3/II

INSTRUKCJA DLA PRZEDSTAWICIELI WOJSKOWYCH PRZY GENERALNYM KOMISARZU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W GDAŃSKU

1./

Do Generalnego Komisarza Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku, któremu poruczone [powierzone] zostało w myśl uchwały Rady Ministrów skoordynowanie i wykonanie całokształtu zadań Rządu w zakresie realizacji praw gwarantowanych Rzeczypospolitej w obrębie W.M [Wolnego Miasta] Gdańska przydziela się trzech stałych reprezentantów siły zbrojnej, a mianowicie:

- a/ dla zastępstwa interesów wojskowych na lądzie
- b/ dla zastępstwa interesów wojenno-morskich
- c/ dla zastępstwa interesów handlowo-morskich.

2./

Wszystkie sprawy wojskowe, dotyczące Wolnego Miasta Gdańska, które w myśl punktu 1. mają być zrealizowane należy celem wykonania kierować do Generalnego Komisarza.

3./

Przedstawiciele Wojskowi są upoważnionymi delegatami Naczelnego Dowództwa WP względnie Min. Spr. [Ministerstwa Spraw Wojskowych] i jako tacy są wyłącznie upoważnieni do zastępowania interesów wojskowych przy Generalnym Komisarzu.

4./

Przedstawiciele wojskowi są w sprawach czysto fachowych samodzielny-
mi funkcjonariuszami władz, które reprezentują, jednakże porozumiewają się
z władzami i urzędami zagranicznymi, z władzami i urzędami Wolnego Miasta
Gdańska jak też z niewojskowymi władzami i urzędami państwowymi za po-
średnictwem Generalnego Komisarza.

5./

Do kompetencji Przedstawiciela wojskowego wchodzi następujące sprawy:

A.

Sprawy natury dyplomatyczno-wojskowej.

1/ Bronić i popierać interesy Państwa Polskiego w dziedzinie wojskowej/
handlowo-morskiej/ w tej mierze, jak tego sytuacja w Wolnym Mieście Gdań-
sku wymagać będzie.

2/ Udział w rokowaniach dotyczących konwencji polsko-gdańskich o ile
dotyczą spraw wojskowych i będą prowadzone w Gdańsku.

3/ Łączność z zastępcami wojskowymi Państw koalicyjnych na terenie
Wolnego Miasta Gdańska.

4/ Łączność z oddziałami Ententy, które obsadzą tereny plebiscytowe Prus
Wschodnich, Warmii i Mazurów.

5/ Organizacja służby informacyjnej w krajach nadbałtyckich względnie
we wschodniej części Rzeszy Niemieckiej odnośnie do zleceń otrzymanych
przez Naczelne Dowództwo,

6/ Meldunki i sprawozdania tak pisemne jak i telegraficzne należy przesy-
łać do Nacz. [Naczelnego] Dowództwa Oddziału II.

B.

Sprawy Komisji Delimitacyjnej Polsko-Gdańskiej.

Zastępca wojskowy jest równocześnie członkiem Komisji Delimitacyjnej.
Działalność jego jest już określona instrukcją francuską dla komisji zagranicznych.

C.

Sprawy kolejnictwa.

Na czas przejmowania terytorjum [terytorium] pomorskiego przydziela
się przy istniejącym niemieckim Linienkommando dyrekcji kolejowej w Gdań-

sku jako polskiego oficera łącznikowego jednego kapitana wraz z odpowiednim personelem. Z chwilą gdy władze polskie obejmą dyрекcję kolejową w Gdańsku, oficer ten jako łącznik między władzami wojskowymi, a cywilnymi [cywilnymi] stworzy oddział kierownictwa transportów wojskowych w Gdańsku wedle wskazówek otrzymanych z Oddziału IV-go a.

D.

Sprawy służby łączności.

Przy dyrekcji pocztowej i telegraficznej w Gdańsku przydziela się jako oficera łącznikowego jednego kapitana z odpowiednim personelem. Z chwilą objęcia zarządu pocztowego i telegraficznego przez władze polskie oficer ten obejmie pieczę całokształtu środków łączności na terytorjum [terytorium] w.m. [Wolnego Miasta] Gdańska specjalnie zaś uruchomi stację radio-telegraficzną, skutecznie połączenia telegraficzne za pomocą aparatu Hughes'a¹⁷ między Gdańskiem, a Warszawą i zajmie się instalacją sieci telefonicznej między portem a urzędem Generalnego Komisarza w Gdańsku względnie z głównym urzędem pocztowym w Gdańsku. Oficerowie wymienieni pod c/ i d/ podlegają pod względem wojskowym zastępcy wojskowemu co się tyczy postępowania otrzymują od niego poszczególne wskazówki; pod względem technicznym są samodzielni i postępują wedle zleceń otrzymanych od oddziałów, które ich wysłały.

E.

Sprawy [sprawy] obrony mienia wojskowego na lądzie.

Organizacja straży mienia wojskowego będzie przedmiotem rokowań konwencji polsko-gdańskiej w których zastępca wojskowy ma strzedz [strzec] interesa [interesy] W.P. [Wojska Polskiego].

F.

Sprawy objęcia własności wojskowych w myśl artykułu 107 [artykuł 107 traktatu wersalskiego].

Sprawy te będą również przedmiotem późniejszych rokowań. Zastępca wojskowy ma przedłożyć odpowiednie wnioski.

¹⁷ Aparat Hughes'a był telegraficzną maszyną szybko piszącą.

G.

W sprawach obrony na lądzie, ściśle związanych z obroną wybrzeża działają Przedstawiciele Wojskowi za wzajemnym porozumieniem. W razie różnicy zdań rozstrzyga Nacz. Dowództwo W.P. [Naczelne Dowództwo Wojska Polskiego], w sprawach nagłych reprezentant wyższy rangą.

Haller m.p. [miejsce postoju]
Generał